

MESLEK YÜKSEKOKULU MUHASEBE VE VERGİ PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN MUHASEBE MESLEK ETİĞİ ALGISI: AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ'NDE BİR ARAŞTIRMA *

Doç. Dr. Fatma TEMELLİ^a

Ampirik Araştırma
(Empirical Research)

*Muhasebe ve Vergi
Uygulamaları Dergisi*
Kasım 2020; 13 (3): 637-665

ÖZ

Her meslekte olduğu gibi muhasebecilik mesleğinde de meslek mensuplarının uymaları gereken etik kurallar söz konusudur. Muhasebe meslek mensupları mesleki faaliyetlerini gerçekleştirirken dürüst, tutarlı, doğru, tarafsız ve mesleki davranışlarına özen göstermek zorundadır. Muhasebe mesleği açısından etik; müşteriler, toplum ve diğer meslek mensupları ile olan ilişkilerde uyulması gereken kuralların yerine getirilmesidir. Muhasebe meslek etiği, muhasebe meslek mensuplarının bağımsızlığını, kendi kendilerini kontrol etmesini ve dürüstlüğü ifade eder. Bu çalışmanın amacı, muhasebe eğitimi alan Meslek Yüksekokulu Muhasebe ve Vergi programı öğrencilerinin muhasebe meslek etiği algı düzeylerini tespit etmek ve meslek etiği algıları ile demografik özellikleri arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Ağrı Meslek Yüksekokulu'nda 2018-2019 Bahar döneminde Muhasebe ve Vergi Programı'na kayıtlı birinci ve ikinci sınıf öğrencilerine anket uygulanarak araştırma verileri elde edilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak frekans, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında tek yönlü Anova testi kullanılmıştır. Anova testi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi olarak Scheffe testi kullanılmıştır. Sonuç olarak; genel olarak öğrencilerin muhasebe meslek etiği algılamasının etki düzeyinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin meslek etiğine yönelik bazı algıları ile demografik özellikleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Etik, Meslek Etiği, Muhasebe Mesleği, Muhasebe Meslek Etiği.

JEL Kodları: M40, M41, M49.

APA Stili Kaynak Gösterimi:

Temelli, F. (2020). Meslek Yüksekokulu Muhasebe ve Vergi Programı Öğrencilerinin Muhasebe Meslek Etiği Algısı: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi'nde Bir Araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. 13 (3), 637-665.

* Makalenin gönderim tarihi: 04.12.2019; Kabul tarihi: 06.03.2020, iThenticate benzerlik oranı %39 (Benzerlik oranının nedeni yazarı tarafından; hakem yorumları sonrasında doğrudan eklenen AICPA Mesleki Davranış Yasası'nda yer alan ilke ve kuralların ayrıca ölçekteki ifadelerin değiştirilemeyecek oluşu gösterilmiştir.)

^a Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ftemelli@agri.edu.tr

ORCID: [0000-0001-7436-5289](https://orcid.org/0000-0001-7436-5289)

VOCATIONAL SCHOOL ACCOUNTING AND TAX PROGRAM STUDENTS 'PERCEPTION OF ACCOUNTING PROFESSIONAL ETHICS: A RESEARCH AT AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN UNIVERSITY

ABSTRACT

As in all professions, there are ethical rules that must be followed by professional accountants. Professional accountants have to pay attention to their honest, consistent, correct, impartial and professional behavior while carrying out their professional activities. Ethics in terms of accounting profession; is the fulfillment of the rules to be followed in relations with customers, society and other professionals. Accounting professional ethics refers to the independence, self-control and honesty of professional accountants. The purpose of this study is to determine the level of perception of accounting professional ethics of Vocational School of Accounting and Tax program students and to investigate whether there are significant differences between professional ethics perceptions and demographic characteristics. For this purpose, a questionnaire was applied to the first and second year students enrolled in the Accounting and Tax Program at Ağrı İbrahim Çeçen University Ağrı Vocational School in the spring term of 2018-2019. SPSS 22 package program was used to analyse the data. Frequency, average and standard deviation was used as descriptive statistical methods in the evaluation of the data. The t-test was used to compare quantitative continuous data between two independent groups, and the one-way Anova test was used to compare quantitative continuous data between two independent groups. After the Anova test, Scheffe test was used as a complementary post-hoc analysis to determine the differences. As a result; in general, it has been determined that the effect level of students' perception of professional ethics is medium level. In addition, significant differences were found between students' some perceptions of professional ethics and their demographic characteristics.

Keywords: Ethics, Professional Ethics, Accounting Profession, Accounting Professional Ethics.

JEL Codes: M40, M41, M49.

1. GİRİŞ¹

Küreselleşmeyle birlikte artan rekabet, teknolojik gelişmeler, muhasebeyle ilgili finansal verilerin güvenilir ve doğru bir şekilde ve istenilen zamanda ilgili çıkar gruplarına sunulmasına imkân sağlamaktadır. Ayrıca güvenilir olmayan bilgi tüm ilgililere zarar verebilmekte ve bilgi kullanıcıları ile işletmeler arasında oluşabilecek çıkar merkezli çatışmalar ortaya konulan verilerin tarafsızlığını zedelemektedir (Daştan vd., 2015: 64).

Çıkar grupları ile işletmeler arasında bir köprü görevi gören muhasebenin sağlamış olduğu veriler, işletmeden müşterilere kadar geniş bir kitle tarafından kullanılmakta ve bu kitlelerin alacakları kararlara doğrudan etki etmektedir. Bu bağlamda etik, muhasebe uygulamalarında oldukça önemlidir. Özellikle son dönemlerde dünya genelinde büyük çaplı şirketlerde yaşanan muhasebe skandalları; toplumsal değerlere, meslek

¹ Bu çalışma, 23-25 Ekim tarihlerinde Niğde'de düzenlenen 6. Muhasebe ve Finans Araştırmaları Kongresi'nde sözlü olarak sunulmuş ve özet bildiri olarak yayınlanmıştır.

etiğine ve ilgili yasalara gerektiği kadar dikkat edilmediğini göstermektedir (Güney ve Çınar, 2012: 92).

Dünya genelinde yaşanan bu olumsuzluklar, hemen her alanda olduğu gibi muhasebe sektöründe de güven ve etik noktasında ciddi tartışmaların yaşanmasına neden olmuştur. Sektörel faaliyetlerin kalitesi hem meslek mensuplarının sorumluluk, dürüstlük, gizlilik ve tarafsızlık gibi mesleki etik kurallarına uymasına, hem de finansal verilerin güvenilir ve doğru olmasına bağlıdır. Bu açıdan, meslek mensuplarının mesleğin yürütülmesinde alana yönelik etik kurallarının son derece önemli olduğunun bilincinde olmaları gerekmektedir. Çünkü yasal düzenlemeler, muhasebe mesleğinin etkin bir şekilde yapılmasında yalnız başına yeterli olmamaktadır (Sakarya ve Kara, 2010: 57).

Eğitim özellikle de etik eğitim, bireylerin tutum ve davranışlarının etik ilke ve değerlere göre şekillendirilmesinde son derece önemlidir. Bu noktada muhasebe mesleği, çalışanlarının etik eğitimine ihtiyaç duyulan mesleklerden biridir. Muhasebe meslek mensupları etik değerlere sahip oldukça muhasebe mesleğine yönelik toplumsal güven artacak ve meslek daha saygın bir konuma gelecektir (Daştan, 2009: 282).

Etik eğitimi, bireylere mesleki olarak karşılaşılabilecekleri etik noktasındaki sorunları anlamaya, bu sorunları çözebilmeleri için yetenek kazandırmaya ve mesleki anlamda alacakları kararların veya davranışlarının etik boyutlarının da olduğunu benimsetmeye yönelik faaliyetlerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (Daştan, 2009: 286). Bu eğitimin temel amacı ise, sorunların çözümünde ahlaki yetilere sahip olmalarını sağlamak ve muhasebe uygulamalarında karşılaşılan etik sorunlara karşı meslek adaylarına farkındalık kazandırmaktır (Akın ve Özdaşlı, 2014: 63). Söz konusu bu amacın gerçekleştirilebilmesi için üzerinde en fazla durulması gereken unsur, meslek adayı öğrencilerin etik eğitimidir. Bu noktada öğrenciler kadar eğitim programı ve öğretmenler de son derece önemlidir. Dolayısıyla alana yönelik eğitim veren kişilerin, bu konuda bütün yükümlülükleri üstlenerek öğrencilerin gelişmelerini sağlamaları ve etik konusunda yeterli seviyede bilgi sahibi olması gerekmektedir (Daştan, 2009: 288).

Bu bağlamda çalışmanın temel amacı; muhasebe eğitimi alan Meslek Yüksekokulu Muhasebe ve Vergi programı öğrencilerinin muhasebe meslek etiği algı düzeylerini tespit etmek ve meslek etiği algıları ile demografik özellikleri arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını araştırmaktır. Diğer amacı ise, muhasebe mesleğindeki etik sorunları gündeme getirmektir. Dört bölümden oluşan bu çalışmanın giriş bölümünü takip eden ikinci bölümünde etik, mesleki etik, muhasebe meslek etiği kavramlarına, üçüncü bölümde literatür taramasına, dördüncü bölümde meslek yüksekokullarında alana yönelik eğitim alan öğrencilerin muhasebe meslek

etiğini nasıl algıladıklarını belirleyen analizlere yer verilmiştir. Beşinci ve son bölüm olan sonuç bölümünde ise elde edilen bulgulardan yola çıkılarak genel bir değerlendirme yapılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: ETİK, MESLEK ETİĞİ VE MUHASEBE MESLEK ETİĞİ

Etik, Yunanca gelenek, adet (usul) ya da karakter anlamlarına gelen “ethos” kelimesinden Türkçeye geçmiştir. Dilimizde kısaca “ahlak” olarak ifade edilen bu kelime, Latince “morality” kelimesi ile yakın anlamlıdır ve bu bağlamda alışkanlık, adet ve davranış anlamında da kullanılmaktadır (Yatkın, 2008: 213).

Etik kavramı genel olarak; ahlaki yargılar, standartlar ve davranış kuralları olarak ahlak terimiyle birlikte tanımlanmaktadır. Etik, doğru ve yanlış belirlemede önem taşıyan insan davranışları felsefesidir. Sorumluluk ve görevleri merkeze alan bir davranış disiplini ya da kurallar bütünü olan etik, bireylerin hangi durumda nasıl davranmaları, neyi yapıp neyi yapmamaları gerektiği konusundaki davranış tarzlarını gösteren kurallar bütünüdür (Karacan, 2014: 9-10).

Aynı zamanda felsefi bir disiplin olan etik, insanların toplumsal ve bireysel ilişkilerinin temelini oluşturan değer ve kuralları, doğru-yanlış, iyi-kötü vb. ahlaki değerler açısından araştırmakta ve incelemektedir (Yıldırım, 2016: 173).

Etik, birey ve grup davranışlarında neyin iyi neyin kötü olduğunu belirleyen; doğru, yanlış, yararlı, zararlı, iyi, kötü vb. kavramları inceleyen ahlaki standartlar, değerler ve ilkeler bütünüdür (Hatcher, 2004: 358).

Etik kavramı birçok şekilde tanımlanmış olmasına rağmen, yapılan araştırmalarda ortak bir tanıma ulaşmak pek de mümkün değildir. Etik iyi nedir veya ne doğrudur gibi sorulara cevap aranmaktadır. Bu nedenle etik; birçok yönüyle ahlaki kavramlar, yargılar ve davranış standartlarıyla aynı doğrultuda bir eğilim göstermektedir (Kolçak, 2016: 2).

Meslek etiğini açıklamadan önce meslek kavramı açıklamak gerekmektedir. Meslek; kuralları belirlenmiş, belli bir eğitim ile kazanılan beceri ve bilgilere dayalı ve para karşılığında insanlara faydalı hizmet/mal üretmek amacıyla yapılan işlerdir (Kolçak, 2016: 71). Bir mesleğe yönelik faaliyetleri gerçekleştirirken, toplumun çıkarları düşünülerek uyulması gereken kurallar ise “meslek etiği”dir. Bir başka ifadeyle meslek etiği, mesleki çalışanların üçüncü kişilerle ve birbirleriyle ilişkilerinde uymaları gereken ve insani ilişkilere dayalı olan davranış şekilleridir. Meslek etiği bu bağlamda, bireylerin uyum içerisinde çalışmalarını sağlama ve mesleki faaliyetlerinde birbirleriyle çatışmalarını engelleme adına yapılması gereken davranışları ifade eden kurallar bütünüdür (Çil Koçyiğit vd., 2017: 179).

Başpınar ve Çakıroğlu'na (2011: 60) göre ise mesleki faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sürecinde mesleki ve ahlaki ilkeler doğrultusunda hareket etmek meslek etiğidir. Toplumdaki mesleklerden herhangi birinin çalışanlarının etik değerlere uygun hareket etmeleri, o meslek grubunun toplumda daha saygın kabul edilmesini, güven ve itibar kazanmasını sağlamaktadır (Özkoç vd., 2005: 109).

Muhasebe mesleği; güvenilir bilgilerin elde edilmesi, bu bilgilerin işletmeyle ilgili çıkar gruplarının amaçlarına uygun olarak sunulması, anlamlı bir şekilde özetlenerek yorumlanması, sınıflandırılması ve kaydedilmesine yönelik eylemlerin gerçekleştirilerek muhasebe biliminin pratiğe dökülmesini ifade etmektedir. Muhasebe mesleğinin faaliyet alanını denetim ve tasdik, müşavirlik, planlama, vergi beyannamelerinin düzenlenmesi ve mali tabloların hazırlanması oluşturmaktadır (Daştan, 2009: 285).

Türkiye'de muhasebe mesleği, 13.06.1989 tarihinde yürürlüğe giren 3568 Sayılı "Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu" ile düzenlenmiştir. Bu kanuna göre muhasebe mesleği; Yeminli Mali Müşavirlik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Serbest Muhasebecilik şeklinde üç unvanlı olarak belirlenmiştir. 3568 Sayılı kanunun adı 26948 sayılı Resmi Gazete'de 26.07.2008 tarihinde yayımlanan 5786 sayılı Kanunla değiştirilmiştir. Kanun bu tarihten itibaren "Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu" olarak ifade edilmeye başlamıştır.

Meslek mensubu olan bir bireyin dürüstlüğü, kendi kendini kontrolü ve bağımsızlığı ise "muhasebe meslek etiği"dir (Karacan, 2014: 68). Bir başka ifadeyle muhasebe meslek etiği; muhasebe meslek mensuplarının mesleğe olan bağlılık, tarafsızlık, dürüstlük, doğruluk ve özenin sağlanması ve mesleğin itibarının artırılması adına ortaya konulan tüm faaliyetlerdir (Arslan vd., 2018: 280). Muhasebe mesleğinin profesyonel bir meslek olması, mesleki faaliyetlerin bu mesleğin hizmetlerini talep edenlerin ekonomik kararlarını doğrudan etkileyecek biçimde olması, muhasebenin ürettiği bilgilerin doğrudan veya dolaylı olarak toplumun tüm kesimlerini etkilemesi, muhasebe meslek etiğinin önemini oldukça arttırmıştır (Yılmaz, 2012: 126).

Bir mesleğe ve bu alanda çalışanlarına güven noktasında, bu meslekle ilgili etik kuralların belirlenerek yazılı hale getirilmesi ve bu kurallara uyulmasının sağlanması son derece önemli bir konudur (Tuğay ve Kılıç, 2017: 763). Zira etik değerler meslekleri meslek yapan, mesleklere kişilik kazandıran, mesleği belli standartlara oturtan değerlerdir ve bu değerler iş dünyasında başarılı ve sağlıklı ilişkilerin geliştirildiği ortamları oluşturmaktadır (Selimoğlu, 2006: 437).

Başlıca üç önemli sorun, günümüzde muhasebe mesleğine zarar vermektedir. Artan ticarileşme bu sorunlardan ilkidir. Ticarileşme düşüncesi, muhasebe çalışanlarının müşterilerine sundukları hizmet ile kendi çıkarları arasında kalmalarına sebep olmaktadır. İş hayatında sürekli artan bir karmaşanın varlığı ikinci sorunu oluştururken, ahlaki standart ve değerlerde görülen değişimler ise üçüncü sorunu oluşturmaktadır (İşgüden ve Çabuk, 2006: 67-68).

Bu bağlamda muhasebe mesleğine yönelik kuralların geliştirilmesi, muhasebe etiği çerçevesinde mesleğin yeniden tanımlanması ve mesleğin etik kurallarının benimsenmesi gerekmektedir.

Muhasebe mesleği çok yönlü sorumluk gerektiren bir yapıya sahiptir. Bu yönüyle hem işletmeler hem de devlet açısından son derece önemli bir meslektir. Ayrıca meslek mensuplarının sahip oldukları nitelikler düşünce, davranış ve tutumların öneminin sürekli artmasını sağlamaktadır (Gül ve Erol, 2016: 53).

Muhasebe mesleğine yönelik etik ilke ve kuralların geliştirilmesi açısından Türkiye’de ulusal ve uluslararası kuruluşların yapmış oldukları çalışmalardan faydalanılmaktadır. Uluslararası sahada muhasebe alanında çalışmalar yapan kurumların en önemlileri “Amerika Kamu Muhasebecileri Enstitüsü-(AICPA)” ve “Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu-(IFAC)”dır (Gül ve Ergün, 2004: 59). Ulusal anlamda ise Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odası Birliği’nin (TÜRMOB) çalışmaları önemli bir yer tutmaktadır (Akdoğan, 2003: 38).

Amerika’da muhasebe mesleği ile ilgili önemli bir kuruluş olan AICPA tarafından 1966 yılında, “Muhasebe Mesleğinde Meslek Ahlakı Standartları” yayınlanmıştır. Bu standartlar 1988 yılında Enstitünün Mesleki Davranış Yasası’nda yapılan değişiklikle yeniden düzenlenmiştir. Söz konusu davranış kuralları, olması gereken davranışları içeren prensipler ve meslek ahlakına uygun olmayan davranışları açıklamaktadır ve muhasebe mesleği ile uğraşan tüm üyeler için uyulması zorunludur (Bilen ve Yılmaz, 2014: 62). AICPA Mesleki Davranış Yasası’nda yer alan ilke ve kurallar aşağıda açıklanmıştır (Çukacı, 2006: 100-101):

AICPA Mesleki Davranış Yasası İlkeleri:

-*Sorumluluklar*; bağımsız olarak çalışan meslek elemanlarının adına iş yaptıkları bireye, meslektaşlarına ve kamuya karşı eşit mesafeli olduklarını bilerek faaliyetlerin herhangi bir tarafın lehine veya aleyhine bozulmaması,

-*Kamu Çıkarı*; yapılan faaliyetler sonucunda kamu yararı gözetilerek genel ekonominin aleyhinde durumların ortaya çıkmasını engellemelidir,

-*Dürüstlük*; sorumlu olunan tüm tarafların hakkının her ne nedenle olursa değişmeyeceği fikrinin sorumlu olunan taraflara verilerek onların nezdinde gerekli güvenin sağlanmasıdır,

-*Tarafsızlık ve Bağımsızlık*; taraf adına ücret karşılığı iş yapıyor olsa bile, meslek elemanlarının yapılan iş sürecinde bağımsız olduğunu düşünerek tarafsız olarak faaliyetlerini sürdürmesidir,

-*Özenli Çalışma*; sorumluluk bilinci içerisinde yerine getirilen faaliyetleri, taraflardan birini mağdur etmeyecek biçimde, teknik bilgiye sahip olarak meslek ahlakının vermiş olduğu bilinç çerçevesinde hareket etmesidir,

-*Sunulan Hizmetin Kapsamı ve Niteliği*; meslek elemanlarının sunacakları hizmetlerin yasada belirtilenler dışında kalanlarını tercih ederken, işin nitelik ve kapsamını belirlemede meslek etiğini göz önünde tutarak tercih edilmesidir.

AICPA Mesleki Davranış Yasası Kuralları:

-*Bağımsızlık*; meslek mensubu faaliyetlerine devam ederken yapmış olduğu işin belirli bir taraf için veya devlet için yapıldığı düşüncesi ile hareket etmemelidir,

-*Dürüstlük ve Tarafsızlık*; muhasebe faaliyetleri yerine getirilirken çıkar çatışmalarına girmeksizin, işletmenin mali yapısının olduğu gibi gösterilmesi için herhangi bir grup veya bireylerin etkisi altında kalınmamalıdır,

-*Genel Standartlara Uyum*; mevcut yasalar doğrultusunda mesleki yeterliliğe ulaşmış, gerekli mesleki hassasiyeti göstererek belirli bir plan çerçevesinde çalışmalıdır,

-*Standartlara Uyum*; meslek elemanının faaliyetlerini sürdürmesi sırasında meslek örgütleri tarafından kabul edilen standartlara uygun davranmalıdır.

Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC), 1977 yılında kurulmuş olup ülkemizi Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) temsil etmektedir.

Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu Etik Kuralları; tüm meslek mensuplarınca uygulanacak kurallar, sadece bağımsız çalışanlarca uygulanacak kurallar ve bağımlı çalışanlarca uygulanacak kurallar olarak üç alt başlık altında sınırlandırılmıştır. Belirlenen ilke ve kurallar aşağıda verilmiştir (TÜRMOB, 2013; IFAC, 2020):

Muhasebe meslek mensupları, aşağıdaki temel ilkelere uyacaktır:

- *Dürüstlük*; bütün mesleki ilişkilerinde ve iş ilişkilerinde dürüst ve açık sözlü olmak zorundadır,

-*Tarafsızlık*; mesleki veya iş yargılamalarında önyargılara, çıkar çatışmalarına yer vermemeli veya bunun gibi diğer şeylerin gereksiz etkilerini önemsememeli, bunlara izin vermemelidir,

-*Mesleki Yeterlilik ve Gerekli Özen*; uygulamalar, yasalar ve teknik çerçeve içerisinde güncel gelişmelere bağlı olarak, bir müşteri veya işverenin doyurucu mesleki hizmet almasını güvence altına almak için gerekli düzeyde mesleki bilgi ve beceriyi koruması ve uygun teknik ve mesleki standartlarla uyum içinde olmalı ve dikkatli hareket etmelidir,

- *Gizlilik*; meslek ve iş ilişkilerinin bir sonucu olarak, elde edilen bilgilerin gizliliğine saygı göstermek zorundadır, açığa vurmak için yasal, mesleki bir hak veya sorumluluk olmadıkça, tam ve özel yetkisiz olarak üçüncü kişilere bu bilgileri aktaramaz,

-*Mesleki Davranış*; konu ile ilgili yasalara ve düzenlemelere uymak zorunda, mesleği gözden düşürecek herhangi bir hareketten kaçınmalıdır,

Serbest meslek faaliyetinde bulunan muhasebecilere uygulanacak kurallar şunlardır:

- Mesleki Görevlendirme,
- Çıkar Çatışması,
- İkinci Görüşler,
- Ücret ve Diğer Çeşit Ödemeler,
- Mesleki Hizmetlerin Pazarlanması,
- Hediye ve İkramlar,
- Müşteriden emanet olarak alınan varlıklar,
- Tarafsızlık - Bütün Hizmetler,
- Bağımsızlık – Denetim ve İnceleme Hizmetleri,
- Bağımsızlık - Diğer Güvence Sözleşmeleri,

Bağımlı çalışan muhasebecilere uygulanacak ahlak kuralları ise şunlardır:

- Potansiyel Anlaşmazlıklar,
- Bilginin Hazırlanması ve Raporlanması,
- Yeterli Uzmanlıkla Hareket Etme,
- Finansal Çıkarlar,
- Rüşvetler.

3. LİTERATÜR TARAMASI

Kurnaz ve Gümüş (2010), muhasebe eğitimi alan öğrencilerin bu mesleğe yönelik etik olmayan davranışlara dair algılarını Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu öğrencilerine uyguladıkları anketler ile

belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma neticesinde alt sınıflarda okuyan öğrencilere nazaran üst sınıflardaki öğrencilerin etik olmayan davranışlar karşısındaki hassasiyetlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin diğer davranışlara nazaran maddi sıkıntılar sonucunda ortaya çıkan etik dışı davranışları, daha az etik dışı olarak nitelendirdiklerini ve bu durumun öğrenciler tarafından mantıklı bir temele oturtulmaya çalışıldığını ortaya koymuşlardır.

Ağyar ve diğerleri (2012), Akdeniz Üniversitesi'nde ön lisans düzeyinde muhasebe eğitimi alan öğrenciler üzerinde yapmış oldukları çalışmada, öğrencilerin sosyoekonomik değişkenler açısından meslek etiğine bakış açılarını incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda; cinsiyete göre meslek etiğine bakış açılarının farklılaştığı ve kadın öğrencilerin etik konusunda erkek öğrencilerden daha duyarlı oldukları tespit edilmiştir. Meslek lisesi veya muhasebeyle ilgili bölümlerden mezun olan öğrencilerin ise, diğer liselerden mezun olanlara nazaran etik duyarlılıklarının daha düşük olduğu görülmüştür.

Akın ve Özdaşlı (2014) tarafından yapılan çalışmada, muhasebe çalışanlarının mesleki faaliyetlerinde uymaları gereken etik ilkelere uyma düzeyleriyle ilgili meslek yüksekokulu muhasebe bölümü öğrencileri ile meslek mensuplarının algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma neticesinde muhasebe mesleğini yapan meslek çalışanlarına ile muhasebe eğitimi alan öğrencilerin şeffaflık ve dürüstlük ilkelerine bakışları kıyaslandığında, bu ilkelerin meslek mensupları tarafından daha sık ihlal edildiği belirlenmiştir.

Johnson vd. (2015), Avustralya'nın Melbourne şehrinde İşletme Fakültesi öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada, muhasebe dersleri içinde etik eğitimi alan öğrenciler ve senaryolar ile bütünleştirilmiş bağımsız etik eğitimi alan öğrenciler arasında bir kıyaslama yapmışlardır. Çalışmanın sonucunda; senaryolarla desteklenen eğitim kapsamında yapılan etik çözümlerinin, etik karar alma süreçlerine daha olumlu katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Uyar vd. (2015) tarafından yapılan çalışmada muhasebe ve vergi uygulamaları birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin mesleki etik algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Anket yönteminin uygulandığı araştırma Akdeniz Üniversitesi ALTSO Meslek Yüksekokulu öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda; öğrencilerin meslek etiğine ilişkin algılarında mesleki etik dersi alıp almamalarının bir farklılık yaratmadığı ve meslekte etik dışı uygulamaların olduğuna yönelik algılarının olduğu belirlenmiştir.

Ceylan ve Terzi (2016), çalışmalarında muhasebe eğitimi alan öğrencilerin meslek etiği algılarını incelemişlerdir. Anket yönteminin uygulandığı araştırma Çankırı Karatekin Üniversitesi Kamu Yönetimi, İktisat ve İşletme

son sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Ankette öğrencilere mesleki davranış boyutları, mesleki yeterlilik ve özen, gizlilik, tarafsızlık, dürüstlük ve doğruluk üzerine sorular yöneltilmiştir. Araştırma neticesinde öğrencilerin muhasebe meslek etiği algılamaları ile ikamet edilen yer, gelir düzeyi ve yaş arasında istatistiki anlamda önemli bir farklılık olmadığı, meslek etiği algılamaları ile cinsiyet ve etik eğitimi alıp almama durumları arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Bayan öğrencilerin doğruluk ve dürüstlük, meslekte tarafsızlık ve mesleki sırların açıklanmamasını ifade eden gizlilik ilkesine, genel hatlarıyla meslek etiğine daha duyarlı olduğu; bununla birlikte eğitim hayatı boyunca etik eğitimi almış olan öğrencilerin doğruluk ve dürüstlük, tarafsızlık ve mesleki davranış ilkelerine daha duyarlı olduğu tespit edilmiştir.

Çil Koçyiğit vd. (2017), öğrencilerin muhasebe meslek etiğini algılama düzeylerini tespit etmek amacıyla Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü hazırlık, birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda; öğrencilerin genel anlamda muhasebe meslek etiğini algılama düzeylerinin “orta” düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Araştırma hipotezleri sonucunda öğrencilerin muhasebe meslek etiği algılamaları ile sınıf, cinsiyet, öğrenim dili, öğrenim türü, meslek etiği dersini duyma biçimi ders notu, meslek etiği dersi alma durumu, staj ya da çalışma süresi, lise öğrenimi sürecinde staj yapma durumu ve mezun olunan lise türü arasında istatistiki anlamda anlamlı bir farklılık oluşmadığı belirlenmiştir.

Arslan vd. (2018) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin muhasebe meslek etiği algıları ölçülmeye çalışılmıştır. Anket yönteminin uygulandığı araştırma Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu İşletme Yönetimi ve Muhasebe ve Vergi Uygulamaları bölümü öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma neticesinde ilgililerin mesleki seminer ve eğitimleri yeterli düzeyde gerçekleştirmediği, meslek mensuplarının etik ilke ve kurallara gereken önemi vermediği ve öğrencilerin mesleki etik ilke ve kurallarına uyum ve uygulama noktasında kararsız oldukları belirlenmiştir.

Boztosun vd. (2018) tarafından yapılan çalışmada, muhasebe ve finans eğitimi alan öğrencilerin meslek mensuplarının meslek etiği ilkelerine uyma düzeylerine yönelik algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Anket yönteminin uygulandığı araştırma neticesinde öğrencilerin meslek etiğine yönelik algılarında demografik değişkenlerden yalnızca cinsiyet değişkeninin istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği; gizliliğin en çok bağlı kalınan, mesleki davranışın ise en çok ihlal edilen ilke olduğu görüşünün öğrenciler arasında yaygın olduğu tespit edilmiştir.

Güney (2018) tarafından yapılan çalışmada muhasebe mesleği adaylarının, demografik özelliklere göre meslek etiği algılarında değişme olup olmadığı

belirlenmeye çalışılmıştır. Anket yönteminin uygulandığı araştırma Kocaeli Üniversitesi Gazanfer Bilge MYO Muhasebe ve Vergi Bölümüne kayıtlı birinci ve ikinci sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda; mezun olunan lise türüne göre dürüstlük ilkesi algısı farklılık gösterirken, tarafsızlık ilkesi, mesleki yeterlilik ve özen ilkesi, gizlilik ilkesi ve mesleki davranış ilkesi algısının farklılık göstermediği; kadın öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran mesleki davranış ilkesi, gizlilik ilkesi ve dürüstlük ilkesi algı ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Şahin ve Akın (2018) tarafından yapılan çalışmada ise muhasebe dersi alan öğrenciler ile muhasebe meslek mensuplarının ahlaki gelişim ve mesleki etik düzeyleri karşılaştırılmıştır. Araştırmada “Değerlerin Belirlenmesi Testi- DBT” kullanılmış ve çalışmanın sonucunda; öğrencilere nazaran meslek çalışanlarının ahlaki gelişimlerinin daha yüksek olduğu, muhasebe dersi alan öğrenciler ve muhasebe meslek mensuplarının ahlaki gelişim düzeylerinin gelenek öncesi muhakeme evresinde olduğu tespit edilmiştir.

4. AĞRI MESLEK YÜKSEKOKULU MUHASEBE VE VERGİ PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN MUHASEBE MESLEK ETİĞİ ALGISININ BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi'nde muhasebe eğitimi alan Meslek Yüksekokulu Muhasebe ve Vergi programı öğrencilerinin muhasebe meslek etiği algı düzeylerini tespit etmek ve meslek etiği algıları ile demografik özellikleri arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını araştırmaktır. Diğer amacı ise, muhasebe mesleğindeki etik sorunları gündeme getirmektir.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Anket yönteminin uygulandığı bu araştırma ile ilgili bölüm öğrencilerinin muhasebe meslek etiği algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Uygulanan anketin ölçeğinde, Sakarya ve Kara (2010) ve Akın ve Özdaşlı (2014)'deki çalışmalarında kullandıkları ölçeklerden yararlanılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği noktasında Cronbach Alpha değeri belirlenmiştir. Buna göre 25 maddeden oluşan ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,807 olarak belirlenmiştir. Bu değer 0,700'den büyük olması ölçeğin iyi derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Kalaycı vd. (Ed.), 2010: 405; Güriş ve Astar, 2015: 283).

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Elde edilen bu verilerin değerlendirilmesinde ise tanımlayıcı istatistik yöntemler olarak frekans, ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. Ölçeğin boyutları noktasında alınan puanlar 1 ile 5 arasında değerlendirilmiştir. Dağılım aralığının hesaplanmasında ise “dağılım

aralığı="en büyük değer-en küçük değer/derece sayısı" formülü uygulanmıştır. Elde edilen aralık değeri ise 4 puanlık genişliğe sahiptir. Beş eşit parçaya bölünen bu genişlik de değerleri belirlenmiştir. Buna göre; 4.20-5.00 arası çok yüksek, 3.40-4.19 arası yüksek, 2.60-3.39 arası orta, 1.80-2.59 arası düşük ve 1.00-1.79 arası çok düşüktür (Sümbüloğlu, 1993: 9).

Normallik testleri birçok istatistiksel test için ön gerekliliktir. İstatistiksel birçok testin yapılabilmesi için dağılımın normal veya normale yakın olması gerekir (Kalaycı vd. (Ed.), 2010: 54). İlgili literatürde, değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerlerine ilişkin sonuçların +1.5 ile -1.5 (Tabachnick ve Fidell, 2013), +2.0 ile -2.0 (George, ve Mallery, 2010) arasında olması normal dağılım olarak kabul edilmektedir. Araştırmada elde edilen Skewness (Çarpıklık) ve Kurtosis (Basıklık) değerlerine bakıldığında verilerin normal dağıldığı gözlenmiştir. Bu nedenle, birbirinden bağımsız gruplar arasındaki verilerin karşılaştırılmasında t-testi ve tek yönlü Anova testi kullanılmıştır. Buna göre t-testi, iki bağımsız grup arasındaki niceliksel verilerin; tek yönlü Anova testi ise ikiden fazla bağımsız grup arasındaki niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında kullanılmıştır. Anova testinden sonra farklılıkları belirlemek için tamamlayıcı post-hoc analizi olarak Scheffe testi kullanılmıştır.

4.3. Anakütle ve Örneklem

Araştırmanın ana kütlesi; 2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Ağrı MYO Muhasebe ve Vergi Programı'nda aktif olarak öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmanın örnekleme basit tesadüfi örnekleme metoduna göre oluşturulurken, ana kütle içerisindeki öğrenci sayısı 52'dir; ana kütle temsil etmek üzere örnek büyüklük, bu sayı doğrultusunda aşağıdaki formülle hesaplanmıştır (Yamane, 1973: 133):

$$n = \frac{NP(1-P)Z^2}{(N-1)d^2 + P(1-P)Z^2}$$

Yukarıdaki formüldeki; N: Evren büyüklüğü, n: Örnek kütle büyüklüğü, (1-P) : Olayın gerçekleşmeme olasılığı, P: Olayın gerçekleşme olasılığı, Z : % (1- α) düzeyinde d: Hata payı, α : Önem düzeyi, Z test değerini göstermektedir. Ana kütle temsil edecek olan örnek büyüklüğü P=0,50 ve % 5 hata payı ile 46 olarak hesaplanmıştır. Analiz için dağıtılan 50 anketten 46'sı cevaplanmıştır. Bu sayı, örneklem büyüklüğü için yeterlidir.

4.4. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada; görüşlerine başvurulmuş öğrencilerin anketteki sorulara verdiği cevaplarda samimi oldukları ve bu nedenle ankete verdikleri

cevapların muhasebe meslek etiği ile ilgili düşüncelerini yansıttığı varsayılmıştır.

4.5. Araştırmanın Sınırları

Araştırma, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Ağrı MYO Muhasebe ve Vergi Programı 2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi öğrencileriyle sınırlıdır.

4.6. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Verilerin Toplanması

Anketin ilk bölümünde katılımcılara yönelik “kişisel (demografik) bilgiler”, ikinci bölümünde “muhasebe meslek etiği” ile ilgili algılarını tespit etmeye yönelik maddeler (25 madde) bulunmaktadır. Söz konusu bölümde eğitim gören öğrencilerle yüz yüze görüşme yapılmış ve uygulanan anketin 46 tanesi analiz için elverişli bulunmuştur.

4.7. Araştırma Bulguları ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde, anket yöntemi ile elde edilen verilerin analizi neticesinde ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Bu bulgular doğrultusunda çeşitli yorum ve açıklamalarda bulunulmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri ile ilgili bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özelliklerinin Dağılımı

Demografik Değişkenler	Frekans(n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	20	43,5
Erkek	26	56,5
Yaş		
17-19	6	13,0
20-22	31	67,4
23 ve Üzeri	9	19,6
Mezun Olunan Lise		
Düz Lise	14	30,4
Anadolu Lisesi	14	30,4
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	18	39,1
Sınıf		
1.Sınıf	30	65,2
2.Sınıf	16	34,8
Staj Yapma Durumu		
Evet	18	39,1
Hayır	28	60,9

Tablo 1’de de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğrencilerin 20’si (%43,5) kadın, 26’sı (%56,5) erkektir. Öğrencilerin 6’sı (%13,0) 17-19, 31’i (%67,4) 20-22, 9’u (%19,6) 23 ve üzeri yaş aralığındadır. Öğrencilerin 14’ü (%30,4) düz lise, 14’ü (%30,4) anadolu lisesi, 18’i (%39,1) mesleki ve teknik anadolu lisesinden mezundur. Öğrencilerin 30’u (%65,2) 1. sınıf, 16’sı (%34,8) 2.sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin 18’i (%39,1) staj yapmış, 28’i (%60,9) ise staj yapmamıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin meslek etiği algıları ile ilgili ifadelere verdiği cevapların dağılımları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Meslek Etiği Algıları ile İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum		Kesinlikle Katlıyorum		Ort	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
“Meslek Mensuplarının Mükelleflere Ait Bilgileri Üçüncü Kişiler İle Paylaşmadığını Düşünüyorum”	4	8,7	11	23,9	18	39,1	10	21,7	3	6,5	2,930	1,041
“Meslek Mensupları Yasa İle Belirlenmiş Durumların Yetersiz Kaldığı Durumlar Olsa Bile Etik İlkelerine Bağlı Kaldığını Düşünüyorum”	3	6,5	7	15,2	19	41,3	15	32,6	2	4,3	3,130	0,957
“Ülkemiz Meslek Mensuplarının Etik İlkeleri Uygulamada Yeterli Özeni Gösterdiğini Düşünüyorum”	12	26,1	10	21,7	15	32,6	6	13,0	3	6,5	2,520	1,206
“Meslek Mensuplarının Mesleki Kararları Dış Etkenlerden Etkilenmeden Alabildiğini Düşünüyorum”	8	17,4	15	32,6	13	28,3	8	17,4	2	4,3	2,590	1,107
“Meslek Mensuplarının Mükellef-kamu Çıkarı Dengesini Eşit Şekilde Koruduğunu Düşünüyorum”	6	13,0	12	26,1	18	39,1	9	19,6	1	2,2	2,720	1,004
“Mükelleflerin Meslek Etiğine Yeterli Saygıyı Gösterdiğini Düşünüyorum”	6	13,0	17	37,0	16	34,8	7	15,2	0	0,0	2,520	0,913

“Meslek Mensuplarının Muhasebe İlke ve Standartlarını Eksiksiz Bir Şekilde Uyguladıklarını Düşünüyorum”	5	10,9	21	45,7	9	19,6	10	21,7	1	2,2	2,590	1,024
“Meslek Mensuplarının Yasaları Mümkün Olduğunca Mükellef Lehine Yorumladığını Düşünüyorum”	3	6,5	10	21,7	20	43,5	8	17,4	5	10,9	3,040	1,053
“Ülkemizde Meslek Etiğiyle İlgili Yasal Düzenlemelerin Eksik ve Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum”	6	13,0	3	6,5	11	23,9	14	30,4	12	26,1	3,500	1,312
“Meslek Mensuplarının Mükellef İle İlgili Bilgileri İlgisiz Kişilere Vermediğini Düşünüyorum”	7	15,2	6	13,0	14	30,4	15	32,6	4	8,7	3,070	1,200
“Meslek Mensuplarının Yasalara ve Ahlaki Değerlere Bağlı Kaldığını Düşünüyorum”	4	8,7	7	15,2	15	32,6	15	32,6	5	10,9	3,220	1,114
“Meslek Mensuplarının Mükellefler İstedığı Takdirde Yasalarca Uygun Görülen Bilgileri Verdiğini Düşünüyorum”	2	4,3	6	13,0	15	32,6	18	39,1	5	10,9	3,390	1,000
“Meslek Mensuplarının Özgür İrade İle Karar Verdiklerini Düşünüyorum”	4	8,7	10	21,7	19	41,3	9	19,6	4	8,7	2,980	1,064
“Meslek İle İlgili Ahlaki Değerlerin Yasalara Bağlanmasının Zor Olduğunu Düşünüyorum”	7	15,2	9	19,6	16	34,8	11	23,9	3	6,5	2,870	1,147
“Meslek Mensuplarının Kanunlar Çerçevesinde Mükellef Hakkını Koruduğunu Düşünüyorum”	4	8,7	12	26,1	12	26,1	17	37,0	1	2,2	2,980	1,043

“Meslek Mensuplarının İlgili Tarafalara Doğru ve Yeterli Bilgiyi Verdiğini Düşünüyorum”	3	6,5	10	21,7	17	37,0	12	26,1	4	8,7	3,090	1,050
“Ülkemizde Meslek Öncesi Etik İlkelerine Yönelik Eğitiminin Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum”	4	8,7	4	8,7	10	21,7	13	28,3	15	32,6	3,670	1,266
“Meslek Mensupları İle Mükellefler Arasındaki Bireysel İlişkinin Etik Davranışı Etkilediğini Düşünüyorum”	2	4,3	7	15,2	16	34,8	14	30,4	7	15,2	3,370	1,062
“Meslek Mensuplarının Gelir Düzeyinin Etik Davranışı Etkilediğini Düşünüyorum”	1	2,2	7	15,2	17	37,0	15	32,6	6	13,0	3,390	0,977
“Meslek Mensuplarının Etik İlkelerine Bağlılığının Mesleğe Olan Güveni ve Saygılığını Arttıracakını Düşünüyorum”	2	4,3	4	8,7	9	19,6	18	39,1	13	28,3	3,780	1,094
“Meslek Mensuplarının İlgili Tarafalara Gerekli Zaman Bilgi Verdiğini Düşünüyorum”	3	6,5	7	15,2	17	37,0	12	26,1	7	15,2	3,280	1,109
“Meslek Mensuplarının Mesleki Gelişmeye Açık Olduklarını Düşünüyorum”	3	6,5	8	17,4	12	26,1	20	43,5	3	6,5	3,260	1,042
“Meslek Mensuplarının Mesleki Etik Kurallarına Uymalarının Önemli Olduğunu Düşünüyorum”	4	8,7	4	8,7	4	8,7	17	37,0	17	37,0	3,850	1,264
“Etik Konusunda Eğitim ve Öğretilere Daha Fazla Yer Verilmesi Gerekliğini Düşünüyorum”	6	13,0	2	4,3	3	6,5	17	37,0	18	39,1	3,850	1,349
“Meslek Mensuplarına Yönelik Meslek İçi Eğitim ve Seminerlerin Fazlaştırılmasının Etik İlkelerine Bağlılığını Arttıracakını Düşünüyorum”	4	8,7	4	8,7	6	13,0	15	32,6	17	37,0	3,800	1,276

Tablo 2’de de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğrencilerin meslek etiği algıları ile ilgili ifadelere verdiği cevaplar incelendiğinde;

“Meslek Mensuplarının Mükelleflere Ait Bilgileri Üçüncü Kişiler İle Paylaşmadığını Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %8,7’si (n=4) kesinlikle katılmıyorum, %23,9’u (n=11) katılmıyorum, %39,1’i (n=18) kararsızım, %21,7’si (n=10) katılıyorum, %6,5’i (n=3) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye orta ($\bar{x}=2,930$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Mensupları Yasa İle Belirlenmiş Durumların Yetersiz Kaldığı Durumlar Olsa Bile Etik İlkelerine Bağlı Kaldığını Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %6,5’i (n=3) kesinlikle katılmıyorum, %15,2’si (n=7) katılmıyorum, %41,3’ü (n=19) kararsızım, %32,6’sı (n=15) katılıyorum, %4,3’ü (n=2) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin “Meslek Mensupları Yasa İle Belirlenmiş Durumların Yetersiz Kaldığı Durumlar Olsa Bile Etik İlkelerine Bağlı Kaldığını Düşünüyorum” ifadesine orta ($\bar{x}=3,130$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Ülkemiz Meslek Mensuplarının Etik İlkeleri Uygulamada Yeterli Özeni Gösterdiğini Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %26,1’i (n=12) kesinlikle katılmıyorum, %21,7’si (n=10) katılmıyorum, %32,6’sı (n=15) kararsızım, %13,0’ı (n=6) katılıyorum, %6,5’i (n=3) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye zayıf ($\bar{x}=2,520$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensuplarının Mesleki Kararları Dış Etkenlerden Etkilenmeden Alabildiğini Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %17,4’ü (n=8) kesinlikle katılmıyorum, %32,6’sı (n=15) katılmıyorum, %28,3’ü (n=13) kararsızım, %17,4’ü (n=8) katılıyorum, %4,3’ü (n=2) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye zayıf ($\bar{x}=2,590$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensuplarının Mükellef-Kamu Çıkarı Dengesini Eşit Şekilde Koruduğunu Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %13,0’ı (n=6) kesinlikle katılmıyorum, %26,1’i (n=12) katılmıyorum, %39,1’i (n=18) kararsızım, %19,6’sı (n=9) katılıyorum, %2,2’si (n=1) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye orta ($\bar{x}=2,720$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Mükelleflerin Meslek Etiğine Yeterli Saygıyı Gösterdiğini Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %13,0’ı (n=6) kesinlikle katılmıyorum, %37,0’ı (n=17) katılmıyorum, %34,8’i (n=16) kararsızım, %15,2’si (n=7) katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin “Mükelleflerin Meslek Etiğine Yeterli Saygıyı Gösterdiğini Düşünüyorum” ifadesine zayıf ($\bar{x}=2,520$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensuplarının Muhasebe İlke ve Standartlarını Eksiksiz Bir Şekilde Uyguladıklarını Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %10,9'u (n=5) kesinlikle katılmıyorum, %45,7'si (n=21) katılmıyorum, %19,6'sı (n=9) kararsızım, %21,7'si (n=10) katılıyorum, %2,2'si (n=1) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye zayıf ($\bar{x}=2,590$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensuplarının Yasaları Mümkün Olduğunca Mükellef Lehine Yorumladığını Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %6,5'i (n=3) kesinlikle katılmıyorum, %21,7'si (n=10) katılmıyorum, %43,5'i (n=20) kararsızım, %17,4'ü (n=8) katılıyorum, %10,9'u (n=5) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye orta ($\bar{x}=3,040$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Ülkemizde Meslek Etiğiyle İlgili Yasal Düzenlemelerin Eksik ve Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %13,0'ı (n=6) kesinlikle katılmıyorum, %6,5'i (n=3) katılmıyorum, %23,9'u (n=11) kararsızım, %30,4'ü (n=14) katılıyorum, %26,1'i (n=12) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye yüksek ($\bar{x}=3,500$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensuplarının Mükellef İle İlgili Bilgileri İlgisiz Kişilere Vermediğini Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %15,2'si (n=7) kesinlikle katılmıyorum, %13,0'ı (n=6) katılmıyorum, %30,4'ü (n=14) kararsızım, %32,6'sı (n=15) katılıyorum, %8,7'si (n=4) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye orta ($\bar{x}=3,070$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensuplarının Yasalara ve Ahlaki Değerlere Bağlı Kaldığını Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %8,7'si (n=4) kesinlikle katılmıyorum, %15,2'si (n=7) katılmıyorum, %32,6'sı (n=15) kararsızım, %32,6'sı (n=15) katılıyorum, %10,9'u (n=5) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye orta ($\bar{x}=3,220$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensuplarının Mükellefler İstedığı Takdirde Yasalarca Uygun Görülen Bilgileri Verdiğini Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %4,3'ü (n=2) kesinlikle katılmıyorum, %13,0'ı (n=6) katılmıyorum, %32,6'sı (n=15) kararsızım, %39,1'i (n=18) katılıyorum, %10,9'u (n=5) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye orta ($\bar{x}=3,390$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensuplarının Özgür İrade İle Karar Verdiklerini Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %8,7'si (n=4) kesinlikle katılmıyorum, %21,7'si (n=10) katılmıyorum, %41,3'ü (n=19) kararsızım, %19,6'sı (n=9) katılıyorum, %8,7'si (n=4) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye orta ($\bar{x}=2,980$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek İle İlgili Ahlaki Değerlerin Yasalara Bağlanmasının Zor Olduğunu Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %15,2'si (n=7) kesinlikle katılmıyorum, %19,6'sı (n=9) katılmıyorum, %34,8'i (n=16) kararsızım, %23,9'u (n=11) katılıyorum, %6,5'i (n=3) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye orta ($\bar{x}=2,870$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensuplarının Kanunlar Çerçevesinde Mükellef Hakkını Koruduğunu Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %8,7'si (n=4) kesinlikle katılmıyorum, %26,1'i (n=12) katılmıyorum, %26,1'i (n=12) kararsızım, %37,0'ı (n=17) katılıyorum, %2,2'si (n=1) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye orta ($\bar{x}=2,980$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensuplarının İlgili Tarafalara Doğru ve Yeterli Bilgiyi Verdiğini Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %6,5'i (n=3) kesinlikle katılmıyorum, %21,7'si (n=10) katılmıyorum, %37,0'ı (n=17) kararsızım, %26,1'i (n=12) katılıyorum, %8,7'si (n=4) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye orta ($\bar{x}=3,090$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Ülkemizde Meslek Öncesi Etik İlkelerine Yönelik Eğitimin Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %8,7'si (n=4) kesinlikle katılmıyorum, %8,7'si (n=4) katılmıyorum, %21,7'si (n=10) kararsızım, %28,3'ü (n=13) katılıyorum, %32,6'sı (n=15) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye yüksek ($\bar{x}=3,670$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensupları İle Mükellefler Arasındaki Bireysel İlişkinin Etik Davranışı Etkilediğini Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %4,3'ü (n=2) kesinlikle katılmıyorum, %15,2'si (n=7) katılmıyorum, %34,8'i (n=16) kararsızım, %30,4'ü (n=14) katılıyorum, %15,2'si (n=7) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye orta ($\bar{x}=3,370$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensuplarının Gelir Düzeyinin Etik Davranışı Etkilediğini Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %2,2'si (n=1) kesinlikle katılmıyorum, %15,2'si (n=7) katılmıyorum, %37,0'ı (n=17) kararsızım, %32,6'sı (n=15) katılıyorum, %13,0'ı (n=6) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye orta ($\bar{x}=3,390$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensuplarının Etik İlkelerine Bağlılığının Mesleğe Olan Güveni ve Saygınlığını Arttıracaklarını Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %4,3'ü (n=2) kesinlikle katılmıyorum, %8,7'si (n=4) katılmıyorum, %19,6'sı (n=9) kararsızım, %39,1'i (n=18) katılıyorum, %28,3'ü (n=13) kesinlikle

katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye yüksek ($\bar{x}=3,780$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensuplarının İlgili Taraflara Gerektiği Zaman Bilgi Verdiğini Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %6,5'i (n=3) kesinlikle katılmıyorum, %15,2'si (n=7) katılmıyorum, %37,0'ı (n=17) kararsızım, %26,1'i (n=12) katılıyorum, %15,2'si (n=7) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye orta ($\bar{x}=3,280$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensuplarının Mesleki Gelişmeye Açık Olduklarını Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %6,5'i (n=3) kesinlikle katılmıyorum, %17,4'ü (n=8) katılmıyorum, %26,1'i (n=12) kararsızım, %43,5'i (n=20) katılıyorum, %6,5'i (n=3) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye orta ($\bar{x}=3,260$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensuplarının Mesleki Etik Kurallarına Uymalarının Önemli Olduğunu Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %8,7'si (n=4) kesinlikle katılmıyorum, %8,7'si (n=4) katılmıyorum, %8,7'si (n=4) kararsızım, %37,0'ı (n=17) katılıyorum, %37,0'ı (n=17) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye yüksek ($\bar{x}=3,850$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Etik Konusunda Eğitim ve Öğretimlere Daha Fazla Yer Verilmesi Gerektiğini Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %13,0'ı (n=6) kesinlikle katılmıyorum, %4,3'ü (n=2) katılmıyorum, %6,5'i (n=3) kararsızım, %37,0'ı (n=17) katılıyorum, %39,1'i (n=18) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye yüksek ($\bar{x}=3,850$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

“Meslek Mensuplarına Yönelik Meslek İçi Eğitim ve Seminerlerin Fazlaştırılmasının Etik İlkelerine Bağlılığı Arttıracakını Düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin, %8,7'si (n=4) kesinlikle katılmıyorum, %8,7'si (n=4) katılmıyorum, %13,0'ı (n=6) kararsızım, %32,6'sı (n=15) katılıyorum, %37,0'ı (n=17) kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye yüksek ($\bar{x}=3,800$) düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin meslek etiğine yönelik bazı algılarının mezun oldukları liseye göre farklılaşma durumu Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Meslek Etiği Algısı Puanlarının Mezun Olunan Liseye Göre Farklılaşma Durumu

İfadeler	Grup	N	Ort	Ss	F	p
“Meslek Mensuplarının Mesleki Kararları Dış Etkenlerden Etkilenmeden Alabildiğini Düşünüyorum”	Düz Lise	14	2,430	1,016	4,977	0,011
	Anadolu Lisesi	14	3,290	0,914		
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	18	2,170	1,098		
“Meslek Mensuplarının Mesleki Etik Kurallarına Uymalarının Önemli Olduğunu Düşünüyorum”	Düz Lise	14	3,290	1,326	3,448	0,041
	Anadolu Lisesi	14	3,710	1,437		
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	18	4,390	0,850		

Tablo 3’te de görüldüğü üzere, öğrencilerin meslek etiği algısı puanlarının mezun olunan liseye göre farklılaşma durumu incelendiğinde; öğrencilerin mezun oldukları lise ile “Meslek Mensuplarının Mesleki Kararları Dış Etkenlerden Etkilenmeden Alabildiğini Düşünüyorum” ifadesi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir ($F(2,43)=4,977$; $p=0,011<0.05$). Bu farkın nedeni; anadolu lisesinden mezun olan öğrencilerin “Meslek Mensuplarının Mesleki Kararları Dış Etkenlerden Etkilenmeden Alabildiğini Düşünüyorum” ifadesi puanlarının ($\bar{x}=3,290$), düz lise mezunu olan öğrencilerin “Meslek Mensuplarının Mesleki Kararları Dış Etkenlerden Etkilenmeden Alabildiğini Düşünüyorum” ifadesi puanlarından ($\bar{x}=2,430$) yüksek olması ve yine anadolu lisesinden mezun olan öğrencilerin “Meslek Mensuplarının Mesleki Kararları Dış Etkenlerden Etkilenmeden Alabildiğini Düşünüyorum” ifadesi puanlarının ($\bar{x}=3,290$), mesleki ve teknik anadolu lisesi mezunu olan öğrencilerin “Meslek Mensuplarının Mesleki Kararları Dış Etkenlerden Etkilenmeden Alabildiğini Düşünüyorum” ifadesi puanlarından ($\bar{x}=2,170$) yüksek olmasıdır. Ayrıca, öğrencilerin mezun oldukları lise ile “Meslek Mensuplarının Mesleki Etik Kurallarına Uymalarının Önemli Olduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir ($F(2,43)=3,448$; $p=0,041<0.05$). Bu farkın nedeni; mesleki ve teknik anadolu lisesi mezunu olan öğrencilerin “Meslek Mensuplarının Mesleki Etik Kurallarına Uymalarının Önemli Olduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanlarının ($\bar{x}=4,390$), düz liseden mezun olan öğrencilerin “Meslek Mensuplarının Mesleki Etik Kurallarına Uymalarının Önemli Olduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanlarından ($\bar{x}=3,290$) yüksek olmasıdır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin meslek etiğine yönelik bazı algılarının sınıfa göre farklılaşma durumu Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Meslek Etiği Algısı Puanlarının Sınıfa Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	t	sd	p
“Ülkemizde Meslek Etiğiyle İlgili Yasal Düzenlemelerin Eksik ve Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum”	1.Sınıf	30	3,230	1,478	-1,945	44	0,023
	2.Sınıf	16	4,000	0,730			
“Meslek Mensuplarının Mükellef İle İlgili Bilgileri İlgisiz Kişilere Vermediğini Düşünüyorum”	1.Sınıf	30	2,800	1,215	-2,132	44	0,039
	2.Sınıf	16	3,560	1,031			
“Meslek Mensuplarının Mükellefler İstedığı Takdirde Yasalarca Uygun Görülen Bilgileri Verdiğini Düşünüyorum”	1.Sınıf	30	3,130	1,008	-2,538	44	0,015
	2.Sınıf	16	3,880	0,806			
“Meslek Mensuplarının Kanunlar Çerçevesinde Mükellef Hakkını Koruduğunu Düşünüyorum”	1.Sınıf	30	2,670	1,028	-3,012	44	0,004
	2.Sınıf	16	3,560	0,814			

Tablo 4’te de görüldüğü üzere, öğrencilerin meslek etiği algısı puanlarının okudukları sınıfa göre farklılaşma durumu incelendiğinde; öğrencilerin okudukları sınıf ile “Ülkemizde Meslek Etiğiyle İlgili Yasal Düzenlemelerin Eksik ve Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir ($t(44)=-1.945$; $p=0.023<0,05$). Bu farkın nedeni; ikinci sınıf öğrencilerinin “Ülkemizde Meslek Etiğiyle İlgili Yasal Düzenlemelerin Eksik ve Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanlarının ($\bar{x}=4,000$), birinci sınıf öğrencilerinin “Ülkemizde Meslek Etiğiyle İlgili Yasal Düzenlemelerin Eksik ve Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanlarından ($\bar{x}=3,230$) yüksek olmasıdır. Öğrencilerin okudukları sınıf ile “Meslek Mensuplarının Mükellef İle İlgili Bilgileri İlgisiz Kişilere Vermediğini Düşünüyorum” ifadesi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir ($t(44)=-2.132$; $p=0.039<0,05$). Bu farkın nedeni; ikinci sınıf öğrencilerinin “Meslek Mensuplarının Mükellef İle İlgili Bilgileri İlgisiz Kişilere Vermediğini Düşünüyorum” ifadesi puanlarının ($\bar{x}=3,560$), birinci sınıf öğrencilerinin “Meslek Mensuplarının Mükellef İle İlgili Bilgileri İlgisiz Kişilere Vermediğini Düşünüyorum” ifadesi puanlarından ($\bar{x}=2,800$) yüksek olmasıdır. Öğrencilerin okudukları sınıf ile “Meslek Mensuplarının Mükellefler İstedığı Takdirde Yasalarca Uygun Görülen Bilgileri Verdiğini Düşünüyorum” ifadesi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir ($t(44)=-2.538$; $p=0.015<0,05$). Bu farkın nedeni; ikinci sınıf öğrencilerinin “Meslek Mensuplarının Mükellefler İstedığı Takdirde Yasalarca Uygun Görülen Bilgileri Verdiğini Düşünüyorum” ifadesi puanlarının ($\bar{x}=3,880$), birinci sınıf öğrencilerinin “Meslek Mensuplarının Mükellefler İstedığı Takdirde Yasalarca Uygun Görülen Bilgileri Verdiğini

Düşünüyorum” ifadesi puanlarından ($\bar{x}=3,130$) yüksek olmasıdır. Öğrencilerin okudukları sınıf ile “Meslek Mensuplarının Kanunlar Çerçevesinde Mükellef Hakkını Koruduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir ($t(44)=-3.012$; $p=0.004<0,05$). Bu farkın nedeni; ikinci sınıf öğrencilerinin “Meslek Mensuplarının Kanunlar Çerçevesinde Mükellef Hakkını Koruduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanlarının ($\bar{x}=3,560$), birinci sınıf öğrencilerinin “Meslek Mensuplarının Kanunlar Çerçevesinde Mükellef Hakkını Koruduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanlarından ($\bar{x}=2,670$) yüksek olmasıdır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin meslek etiğine yönelik bazı algılarının staj yapma durumuna göre farklılaşma durumu Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Meslek Etiği Algısı Puanlarının Staj Yapma Durumuna Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	t	sd	p
“Ülkemizde Meslek Etiğiyle İlgili Yasal Düzenlemelerin Eksik ve Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum”	Evet	18	4,000	0,767	2,154	44	0,018
	Hayır	28	3,180	1,492			
“Meslek Mensuplarının Kanunlar Çerçevesinde Mükellef Hakkını Koruduğunu Düşünüyorum”	Evet	18	3,390	0,979	2,233	44	0,031
	Hayır	28	2,710	1,013			

Tablo 5’te de görüldüğü üzere, öğrencilerin meslek etiği algısı puanlarının staj yapma durumuna göre farklılaşma durumu incelendiğinde; Öğrencilerin staj yapma durumu ile “Ülkemizde Meslek Etiğiyle İlgili Yasal Düzenlemelerin Eksik ve Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir ($t(44)=2.154$; $p=0.018<0,05$). Bu farkın nedeni; staj yapan öğrencilerin “Ülkemizde Meslek Etiğiyle İlgili Yasal Düzenlemelerin Eksik ve Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanlarının ($\bar{x}=4,000$), staj yapmayan öğrencilerin “Ülkemizde Meslek Etiğiyle İlgili Yasal Düzenlemelerin Eksik ve Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanlarından ($\bar{x}=3,180$) yüksek olmasıdır. Öğrencilerin staj yapma durumu ile “Meslek Mensuplarının Kanunlar Çerçevesinde Mükellef Hakkını Koruduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir ($t(44)=2.233$; $p=0.031<0,05$). Bu farkın nedeni; staj yapan öğrencilerin “Meslek Mensuplarının Kanunlar Çerçevesinde Mükellef Hakkını Koruduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanlarının ($\bar{x}=3,390$), staj yapmayan öğrencilerin “Meslek Mensuplarının Kanunlar Çerçevesinde Mükellef Hakkını Koruduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanlarından ($\bar{x}=2,710$) yüksek olmasıdır.

Ayrıca, öğrencilerin meslek etiği algıları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

5. SONUÇ

Çalışma kapsamında yer alan araştırmada, Ağrı MYO Muhasebe ve Vergi programı öğrencilerinin muhasebe meslek etiği algıları ölçülmeye çalışılmıştır. Çalışma doğrultusunda, Muhasebe ve Vergi Programı birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin muhasebe meslek etiği ile ilgili genel algı düzeyleri ortaya konulmuştur. Sözü edilen etki düzeyinin tespit edilmesi için öğrencilere anket uygulanmıştır.

Anketlerin analizi sonucunda; araştırmaya katılan öğrencilerin muhasebe meslek etiği algılamasının etki düzeyinin farklı ifadelerle göre düşük, orta ve yüksek seviyelerde olduğu görülmüştür. Genel olarak ise öğrencilerin muhasebe meslek etiği algılamasının etki düzeyinin “orta düzeyde ($\bar{x}=3,17$)” olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonucun Çil Koçyiğit vd. (2017) tarafından yapılan çalışmayla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Öğrencilerin meslek etiği ile ilgili ifadelerle ilişkin genel bulgular incelendiğinde ise; “Meslek Mensuplarının Mesleki Etik Kurallarına Uymalarının Önemli Olduğunu Düşünüyorum” ve “Etik Konusunda Eğitim ve Öğretilere Daha Fazla Yer Verilmesi Gerektiğini Düşünüyorum” ifadelerine katılımın en yüksek değerli katılım olduğu ve çıkan bu sonucun Uyar vd. (2015) ve Güney (2018) tarafından yapılan çalışmayla benzerlik gösterdiği; “Ülkemiz Meslek Mensuplarının Etik İlkeleri Uygulamada Yeterli Özeni Gösterdiğini Düşünüyorum” ve “Mükelleflerin Meslek Etiğine Yeterli Saygıyı Gösterdiğini Düşünüyorum” ifadelerine ise en düşük değerle katılımın olduğu ve çıkan bu sonucun Uyar vd. (2015) tarafından yapılan çalışma ile benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Çalışmada, öğrencilerin meslek etiği algısı puanlarının mezun olunan liseye göre farklılaşma durumu incelendiğinde; öğrencilerin mezun oldukları lise ile “Meslek Mensuplarının Mesleki Kararları Dış Etkenlerden Etkilenmeden Alabildiğini Düşünüyorum” ifadesi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Bu farkın nedeni; anadolu lisesinden mezun olan öğrencilerin bu görüşe daha fazla katılmasıdır. Ayrıca, öğrencilerin mezun oldukları lise ile “Meslek Mensuplarının Mesleki Etik Kurallarına Uymalarının Önemli Olduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Bu farkın nedeni; mesleki ve teknik anadolu lisesi mezunu olan öğrencilerin bu ifadeye daha fazla katılmasıdır.

Çalışmada, öğrencilerin meslek etiği algısı puanlarının okudukları sınıfa göre farklılaşma durumu incelendiğinde; öğrencilerin okudukları sınıf ile “Ülkemizde Meslek Etiğiyle İlgili Yasal Düzenlemelerin Eksik ve Yetersiz

Olduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Bu farkın nedeni; ikinci sınıf öğrencilerinin bu ifadeye birinci sınıf öğrencilerine göre daha fazla katılmasıdır. Yine, öğrencilerin okudukları sınıf ile “Meslek Mensuplarının Mükellef İle İlgili Bilgileri İlgisiz Kişilere Vermediğini Düşünüyorum” ifadesi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Bu farkın nedeni; ikinci sınıf öğrencilerinin bu ifadeye birinci sınıf öğrencilerine göre daha fazla katılmasıdır. Yine, öğrencilerin okudukları sınıf ile “Meslek Mensuplarının Mükellefler İsteddiği Takdirde Yasalarca Uygun Görülen Bilgileri Verdiğini Düşünüyorum” ifadesi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Bu farkın nedeni; ikinci sınıf öğrencilerinin bu ifadeye birinci sınıf öğrencilerine göre daha fazla katılmasıdır. Yine, öğrencilerin okudukları sınıf ile “Meslek Mensuplarının Kanunlar Çerçevesinde Mükellef Hakkını Koruduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Bu farkın nedeni; ikinci sınıf öğrencilerinin bu ifadeye birinci sınıf öğrencilerine göre daha fazla katılmasıdır. Bu sonuçlar doğrultusunda; ikinci sınıf öğrencilerinin birinci sınıf öğrencilerine göre ilgili ifadelere daha fazla düzeyde katılmalarının nedeni olarak; ikinci sınıf öğrencilerinin staj yapmaları, staj yaptıkları için muhasebe mesleğinin içeriği, gereklilikleri, şartları, etik ilkeleri ve çalışma ortamları hakkında daha iyi bilgi sahibi olmaları, yanında çalıştıkları muhasebe meslek mensuplarını daha iyi gözlemleyebilmeleri, birinci sınıf öğrencilerine göre daha deneyimli olmaları gösterilebilir. Özellikle birinci sınıf öğrencilerinin mesleği etkileyen tüm koşulları yakinen deneyimlememelerinin, kolaycı veya önyargılı bir bakış açısına sahip olmalarına neden olmuş olabileceği söylenebilir.

Çalışmada, öğrencilerin meslek etiği algısı puanlarının staj yapma durumuna göre farklılaşma durumu incelendiğinde ise; öğrencilerin staj yapma durumu ile “Ülkemizde Meslek Etiğiyle İlgili Yasal Düzenlemelerin Eksik ve Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Bu farkın nedeni; staj yapan öğrencilerin bu ifadeye staj yapmayan öğrencilere göre daha fazla katılmasıdır. Yine, öğrencilerin staj yapma durumu ile “Meslek Mensuplarının Kanunlar Çerçevesinde Mükellef Hakkını Koruduğunu Düşünüyorum” ifadesi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Bu farkın nedeni; staj yapan öğrencilerin bu ifadeye staj yapmayan öğrencilere göre daha fazla katılmasıdır. Bu sonuçlar doğrultusunda denilebilir ki; staj yapan öğrenciler çalışma ortamını gördükleri için muhasebe mesleğinin içeriği, gereklilikleri, şartları, etik ilkeleri ve çalışma ortamları hakkında daha iyi bilgi sahibi olmakta, yanında çalıştıkları muhasebe meslek mensuplarını daha iyi gözlemleyebilmekte, birinci sınıf öğrencilerine göre daha deneyimli olabilmektedir. Özellikle staj yapmayan öğrencilerin mesleğe etki eden bütün şartları doğrudan

deneyimlememelerinin, kolaycı veya önyargılı bir bakış açısına sahip olmalarına sebep olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın sonucunda; geleceğin muhasebe meslek mensubu adayları olan MYO Muhasebe ve Vergi Programı öğrencilerine meslek etiği eğitiminin zorunlu veya seçmeli bir ders olarak verilmesinin mesleki açıdan hassasiyet oluşturulmasında önemlilik arz edeceği düşünülmektedir. Öğrencilere muhasebe mesleğiyle ilgili etik dersinin verilmesinin, muhasebe eğitiminin kalitesini daha da artıracığı ve öğrencilerin mesleğe atılmaları durumunda etik dışı davranışlarda bulunma ihtimalinin azalacağı söylenebilir. Muhasebe eğitimi alan MYO öğrencilerinin, meslek mensuplarının mesleki etik kurallarına uymalarının önemli olduğuna, etik konusunda eğitim ve öğretilere daha fazla yer verilmesi gerektiğine ve meslek mensuplarına yönelik meslek içi eğitim ve seminerlerin fazlaştırılmasının etik ilkelere bağlılığı artıracağına ilişkin ifadeler daha duyarlı olmaları, onların meslek etiği konusuna hassasiyetle yaklaştıklarını göstermektedir ve bu durum meslek bilinci ve muhasebe mesleğinin geleceği açısından da son derece önemlidir. Yine, muhasebe meslek mensuplarının da etik değerlere uygun bir biçimde hareket etmeleri, bu konuda bilinçlenmelerine ve dolayısıyla eğitim görmelerine bağlıdır. Bunun için muhasebe meslek mensuplarının hem üniversitedeyken bu eğitimi almaları ve hem de mesleki faaliyetlerini yürüttükleri süreçte bu eğitimleri almaya devam etmeleri son derece önemlidir. Yine, mükelleflerin de meslek etiği değerlerine saygı göstererek muhasebe meslek mensuplarından hizmet talep etmeleri (zamanında ve yeterli bilgi sunulması, verginin zamanında ödenmesinin sağlanması gibi) diğer bir önemli husustur.

Sonuç olarak; MYO Muhasebe ve Vergi Programı öğrencilerinin muhasebe meslek etiği algısı hakkında bilgi edinmeyi amaçlayan bu araştırmanın örnekleminin genişletilerek uygulanması neticesinde daha genelleşici sonuçlar elde edilebilir. Ayrıca, ileride yapılacak çalışmalarda demografik değişkenler artırılarak farklılık analizleri gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

Ağyar, E., Angay Kutluk, F. & Cengiz, E. (2012). Meslek Yüksekokulları Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Değişkenler Işığında Mesleki Etiğe Bakış Açılarının İncelenmesi (Akdeniz Üniversitesi Örneği), *Journal of Yasar University*, 25 (7), 4203-4228.

Akdoğan, H. (2003). *Muhasebe Meslek Etiğinin Kamunun Aydınlatılmasındaki Önemine Meslek Mensuplarının Yaklaşımları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, No: 783.

Akın, O. & Özdaşlı, K. (2014). Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Uymaları Gereken Etik İlkelere Uyma Düzeyine Yönelik

Meslek Mensupları İle Meslek Yüksek Okulu Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Algıları, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 63, 59-74.

Arslan, H., Gökoğlan, K. & Bulut, M. (2018). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Muhasebe Meslek Etiği Algıları Üzerine Bir Araştırma, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(65), 278-294.

Başpınar, N. Ö. & Çakıroğlu, D. (2011). *Meslek Etiği*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Bilen, A. & Yılmaz, Y. (2014). Muhasebe Mesleğinde Etik ve Etik İlgili Çalışmalar, *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(6), 57-72.

Boztosun, D., Aksoylu, S. Baraz, E. H. & Altınışık, F. (2018). Muhasebe Ve Finans Eğitimi Alan Öğrencilerin Meslek Mensuplarının Mesleki Etik İlkelerine Uyma Düzeyine Yönelik Algıları, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Özel Sayı, 20, 1-14.

Ceylan, P. & Terzi, S. (2016). Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Meslek Etiği Algılamalarının İncelenmesi: Çankırı Karatekin Üniversitesi Örneği, *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13, 312-327.

Çukacı, Y. C. (2006). Kamuyu Aydınlatmada Muhasebe Meslek Elemanının Etik Anlayışı ve İzmir İli'nde Bir Uygulama, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 89-111.

Çil Koçyiğit, S., Uzuner, M., Salgın, E. & Yüksek, M. (2017). Öğrencilerin Muhasebe Meslek Etiği Algısı: Gazi Üniversitesinde Bir Uygulama, *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 177-196.

Daştan A. (2009). Etik Eğitiminin Muhasebe Eğitimindeki Yeri ve Önemi: Türkiye Değerlendirmesi, *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, Sayı:1, 281-311.

Daştan, A., Bayraktar, Y. & Bellikli, U. (2015). Muhasebe Mesleğinde Etik İnkilem ve Etik Karar Alma Konularında Farkındalık Oluşturma: Trabzon İlinde Bir Araştırma, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(1), 63-82.

George, D. & Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 Update*. Boston: Pearson.

Gül, K. & Ergün, H. (2004). Muhasebe Mesleğinde Etik, *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 4 (11), 53-77.

- Gül, H. & Erol, M. (2016). Muhasebe Meslek Mensuplarında İşe Bağlılık ve Çalışma Ahlakının Mesleki Etik Davranışa Etkisi, *Mali Çözüm*, 26(137), 51-74.
- Güney, S. & Çınar, O. (2012). Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin (SMMM) Etik Algıları: Erzurum Örneği, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(2), 91-106.
- Güney, C. (2018). Muhasebe Meslek Mensubu Adaylarının Mesleki Etik Algısı Üzerine Bir Araştırma: Gazanfer Bilge Meslek Yüksekokulu Örneği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(65), 295-316.
- Güriş, S. & Astar, M. (2015). *Bilimsel Araştırmalarda SPSS İle İstatistik*. İstanbul: Der Yayınları.
- Hatcher, T. (2004). Environmental Ethics As An Alternative For Evaluation Theory In For Profit Business Context, *Evaluation And Program Planning*, 27, 357-363.
- IFAC (2020). Handbook of the Code of Ethics for Professional Accountants. IFAC, <http://www.ifac.org/>Erişim Tarihi: 15.01.2020.
- İşgüden, B. & Çabuk, A. (2006). Meslek Etiği ve Meslek Etiğinin Meslek Yaşamı Üzerindeki Etkileri, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 59-86.
- Johnson, E. P., McGuire, L. M. & O'Neil, D. (2015). Teaching Ethics to Undergraduate Business Students in Australia: Comparison of Integrated and Stand-alone Approaches, *Journal of Business Ethics*, 132(2), 477-491.
- Kalaycı, Ş. (Ed.) (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayınları.
- Karacan, S. (2014). *Etik Kavramı ve Muhasebe Meslek Etiği*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Kolçak, M. (2016). *Meslek Etiği*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Kurnaz, N. & Y. Gümüş (2010). Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Muhasebe Mesleği İle İlgili Etik Dışı Davranışlara İlişkin Algı Analizi: Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Örneği, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 46, 157-174.
- Özkol, E. Kök, D., Çelik, M. & Gönen, S. (2005). Meslek Etiği ve Muhasebe Meslek Elemanlarının Etik İlkelere Duyarlılık Düzeylerinin Araştırılması, *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 15, 107-124.
- Sakarya, Ş. & Kara, S. (2010). Türkiye'de Muhasebe Meslek Etiğine Yönelik Düzenlemeler ve Meslek Mensupları Tarafından Algılanması Üzerine Bir Alan Araştırması, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(18), 57-72.

- Selimoğlu, S.K. (2006). Türk Muhasebe Uygulamalarında Etik, *Mali Çözüm*, Özel Sayı, 437-456.
- Sümbüloğlu, K. (1993). *Biyoistatistik*. Ankara: Özdemir Yayıncılık.
- Şahin, Ş. & Akın, O. (2018). “Muhasebe Meslek Mensuplarının ve Muhasebe Dersi Alan Öğrencilerin Ahlaki Gelişim Ve Etik İle İlgili Tutumlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(25), 397-420.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. London: Pearson Education.
- Tuğay, O. & Kılıç, M. B. (2017). Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19(3), 760-780.
- TÜRMOB (2013). Muhasebe Meslek Mensupları İçin Etik Kurallar El Kitabı.
- Uyar, S., Kahveci, A. & Yetkin, M. (2015). Öğrencilerin Muhasebe Meslek Etiği Algısı: ALTSO Meslek Yüksekokulu Örneği, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 237-247.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper & Row.
- Yatkın, A. (2008). Etik Düşünce ve Davranışın Yerel Yönetimlerde Hizmet Verimliliğinin Arttırılmasında Rolü ve Önemi (Elazığ Belediyesi Örnek Alan Araştırma), *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 211-231.
- Yıldırım, A. (2016). *Muhasebe Meslek Mevzuatı ve Etiği*. Bursa: Dora Basım Yayın Dağıtım.
- Yılmaz, E. (2012). *Bölüm Adı: Yaratıcı Muhasebe, (Ed. Ahmet Gökgöz), Muhasebenin Sosyal Yönü*. Bursa: Dora Basım Yayın Dağıtım.

